

ОЛ. ГАЙ-ГОЛОВКО

СУРМАЧ

ПОЕЗІЇ

Редакція
Святослава Гордиського

Druck, Bäckerstrasse 11. — 31300. — 5.000.

ПРИСЯГА

Я йду в дорогу. Люба мати,
Стели квітчастеє рядно,
Бо не усім в житті співати
Могутнім голосом дано.

Подай із хлібом-сіллю миску
І пригадай свої пісні,
Що їх співала ти мені,
Коли купала у любистку.

Співай, співай, — впаду я долі
І серце притулю к землі,
Щоб ці пісні, як світло волі,
Пройшли кровинки всі мої.

Якщо я голос твій здобуду
І піднесуся з ним, як птах,
То буду ширий у піснях,
Клянуся щастям свого люду!

23/IV — 1941 р.
Львів.

Розкуйтеся, братайтеся...

Тарас Шевченко

СИМФОНІЯ

Кінець тиранії! Кінець!
Божок червоний падає із трону...
Плетіть вінець, плетіть вінець
Україні на чоло! Хай б'ють у дзвони
Свободи віщуни, щоб із землі
Недолі чорної змести прокляття.
Нехай у величезному багатті
Мечі до бою сталять ковалі!
Вогню, вогню, щоб небо розцвіло,
Щоб голос заgrimів у верховода!
Мечів, мечів, щоб зарубати зло,
Що нанесли до нас московські води!
Вогню, мечів на полчища орди!
О, люде мій, тебе ще не скорили, —
Розправ з заліза виковані крила
І легіонами на москаля іди!

27/VI — 1941 р.
Львів.

Устань, Україно! Устань, Україно!
Як сонце уранці встає!
На вежах високих пробило годину
На волю, на щастя твоє!

Устань, Україно! Змети ураганом
Із тіла свого катів, —
Московських наїзників орди погані
І світом проклятих жидів!

Устань, Україно, поранена мати,
Всміхнися до вірних дітей,
Що вміли в нерівнім бою умирати
За щастя твоє золоте!

Устань, Україно! Над Києвом ясным
Вже воля велика гуде;
То наші прапори замаяли рясно,
То вік золотий наш іде!

Устань, Україно! Устань, Україно,
Як сонце уранці встає!
На вежах високих пробило годину
На волю, на щастя твоє!

22/VI — 1941 р.
Львів.

ВУЛИЦЯ ФРАНКА

Юліянові Костюкові

Люблю я вулиці замріяного Львова,
Де кожний камінець — невимовлене слово
Страждань, наруги і тяжких подій...
Але найбільш буваю на одній —
На вулиці над Стрийським парком,
Що, мов дівча, біжить кудись.
Над нею клени розплелись
І хмарок линуть золоті байдарки,
Як в синім морі. Ще недавно тут
Ходив пророк сподіваної волі
І в'язанок пісенних жмут,
Немов мечі на браннім полі,
Лишив знедоленим. Взяли,
І, як вогонь спахнув в народі,
Мечі священні піднесли
І заспівали гимн свободі.

8—V 1941 р.
Львів.

ДУМКА

(У роковини смерти Т. Шевченка)

Всміхайся, звитяжче, з свого п'єдесталу,
Бо стежку до тебе квітками услали,
Бо прапор свободи тримаєм в руках,
Бо запал і гнів твій кипить ув очах!
Тож ми клянемося суворо і грізно:
Ніхто з нас навколішках жити не буде,
Бо йдем по землі по твоїй ми залізно
І сонце мечами гартує нам груди.
Хто може планету ковтнуть яснолику,
Хто випити може глибокее море?
Ми — море, планета... Ніхто не поборе
Нашадків звитяжця — від нині до віку!

*

Як ясно, як світло я бачу сьогодні,
Який ти окрилений, сину народний.
Розцвів ти у ньому, у ньому погас...
Любіте свій нарід, як рідний Тарас.
Шануйте прекрасне, що зріє з чужого,
Кохайте усе, що покільчилось з свого,
Пізнаєте ви неповторний свій час,
Пізнаєте так, як великий Тарас.

Учітесь культури і мови чужої,
Не дайте своєї на глум — золотої,
Що прадіди мудрі плекали для нас,
Яку так любив незабутній Тарас.
Яка так сталево у нього дзвеніла,
Дніпровими хвилями грізно шуміла,
То громами била, то блискала враз,
Бо мову, мов меч, відточив нам Тарас.

*

Всміхайся, звитяжче, з свого п'єдесталу,
Бо шлях ми до тебе квітками услали,
Бо прапор свободи тримаєм в руках,
Бо запал і гнів твій кипить ув очах!

15/III — 1941 р.
Львів.

ЧОМУ ?

Скажіть, скажіть мені, о, браття,
У дні, що б'ють на сполох нині:
Чому віки жило прокляття
На нашій славній Україні?

Чому народ — колись могутній —
Що ворогів трошив на порох,
Живцем з'їдали люті трутні,
Купаючись в кривавім морі?

Чому кістки дідів великих,
Що нашу волю боронили,
Азійські орди чорнокликі
Повикидали із могили?

Чому з очей землі святої,
Що вся посиніла в знемозі,
Як в полонянки молоді,
Котилися криваві сльози?

Чому жило оце прокляття,
На землях наших від світання,
Чи не тому лише, о, браття,
Що не було у нас єднання?

26/XII — 1941 р
Криниця.

ВІДПЛАТА

Кінчайте тортури, розправи і розстріли
В зеленому чаді і п'яній злобі,
Бо вам, людоїдам з московського острова,
Вже смерть протрубила на чорній трубі.

Вже смерть протрубила грізна і розлючена,
Що стала над вами з косою в руках,
За те, що ви нас мордували і мучили,
Мов звірів тримаючи на ланцюгах.

За те, що ми хліб на землі своїй сіяли,
А ви вигрібали з закромів собі,
Щоб підлих гадюк повирощувать зміями
І нас спелити в голодній журбі.

За те, що ви нас в підземелля загонили
Вугілля довбати у муках тяжких,
Яке ви везли в Московщину вагонами,
А ми замерзали в хатинах своїх.

За те, що будинки до хмар ми підводили,
Не чуючи в праці важкій голови...
А потім на пальцях до вікон підходили,
Де в сяйві сліпучому бавились ви.

За те, що нам воду в Дніпрі скаламутили
Рахітики ваші, каліки бліді,
І цілі віки ми з солоною смутою
Томились від спраги у темній біді.

За те, що в Софії прославленій вештались
Прокляті жиди, і в святім вівтарі
Займались своїми брудними гешефтами
Від щастя танцюючи в д'явольській грі.

За те, що безсоромно лаяли, гудили
Вогненні останки Воріт Золотих,
Смітили навколо, плювали, паскудили
І вішали шмаття сушити на них.

За те, що ви мову, промінням золочену,
Народу мого, що гримів у віках,
Ножами кололи, ногами толочили
З гіркою отрутою на язиках.

Кінчайте ж тортури, розправи і розстріли
В зеленому чаді і п'яній зlobі,
Бо вам, людодідам з московського острова,
Вже смерть протрубилa на чорній трубі.

18/XII — 1941 р.
Криниця.

*Шалійте, шалійте,
скажені кати...*

О. Колесса

ВРАНІШНЯ МОЛИТВА

Воле, воле! Яка ти невблагана!
Я ж молюся до тебе щодня —
Тільки очі розплющу зашмагані
Лютим мороком. І навмання

Йду, як лірник, з розбитою лірою
За нужденним шматком сухаря,
З сподіванням, надією, вірою, —
А ти гордо стоїш, як зоря!

Ні дістатись до тебе, бажаної,
Ні торкнутись рукою тебе...
І дивлюсь я обдертий, поранений
Лиш на сяйво твоє голубе,

Що спане й вибухає проміннями,
І сміється, і грає, й шумить.
Воле, воле! Вростає же коріннями
В свого сина, що в п'їтмі горить!

Напувай мене силою буйною,
Наливай мене соком терпким,
Як веселку Дніпро живоструйною,
І побачиш незламним таким,

Як ти звикла усе мене бачити
Під вітрами в тяжкій боротьбі...
О, чим зможу тоді я віддячити,
Воле, воле велика, тобі?

Київ, 1937 р.

НА УКРАЇНСЬКОМУ ЦВИНТАРІ

Червона метелиця... Зойк, голосіння
Пронизують ранки криваво-густі...
Стою на скорботній моїй Україні,
Розп'ятій Москвою на чеснім хресті.

Довкола ж могили, могили, могили,
В могилах країна нещасна моя...
О, доле святая, о, дай мені сили,
Щоб міг доказать недоказане я

Вогненнеє слово, що серце стискає,
Бо падаєм, гинемо в лютій тюрмі.
Рятунку ж немає, немає, немає,
А вийти із пекла не можем самі...

Харків—Київ.
1933—1935 р.

КАЗКА ПРО ЗМІЯ

Це треба розповідати
З наступом темноти...

Р. К.

Кошлате сонце, мов ведмідь,
Спішить в криваву яму влізти...
Я чую голос лихоліть,
Щоб цюю казку розповісти.

Сідайте в ряд... про землю я
Повім, з якої лихо ллється.
Оця ненависна земля
Росією іздавна зветься.

На цій ненависній землі,
Від крові нашої багровій,
Сидить у царському Кремлі
На троні змії п'ятиголовий.

Дихне він першою — летить
Вогню пекельного багаття.
І Україна вся горить
І шле йому страшне прокляття.

Дихне він другою — вода
Змітає греблі, валить стіни, —
Із диким зойком припада
Мій люд до серця України.

Дихне він третьою — мечі
Морозу лютого гуляють...
Вся Україна у плачі,
Та порятунку їй немає.

Дихне четвертою — біжить
Вітрів запінена ватага.
І Україна в тьмі тремтить
Згвалтована, роздерта, нага.

Дихне він п'ятою — немов
Ножів у небо встали гори.
І з України лється кров
Славутою у Чорне море...

О, сил предвісники святі,
Кого шукати, що робити...
Хто допоможе сироті,
Поки не вмерла, змія вбити?...

Київ, 1936 р.

В 1933 РОЦІ

Пам'яті Миколи Хвильового

Іду селом... і очі плачуть,
Як в того лірника-сліпця,
Що світу білого не бачить,
Що вже не вимовить слівця.
І в мене ллються, як в сліпого,
Криваві сльози із очей,
Бо вже не впізнаю людей
Із рідного села свого...
Хіба, хіба ж це те село,
Що буйним хмелем розквітало,
Що чебрецем п'янким цвіло,
І у любистку потопало?!
Де з озолочених дворів
Лились дзвінки і любі співи
І на листочках яворів
До ранку синього бриніли?!
Чи те село, коли смерком
Свою дитину мати брала
І в тихім щасті напувала
Густим і теплим молоком?!

О, ні, о, ні! Не те, не те,
Не те село, що я покинув...

Село моє... село святе
Лягло у чорну домовину;
І не прибудить навіть звір
Із лісу темного до нього,
Не потече вогню ясного
Із сонця, місяця і зір,
Бо люди в цьому царстві тьми
Живе і мертве поз'їдали,
Тепер полюють за людьми,
Які ще трупами не впали...

1933—1934 р.
Харків—Кобзівка.

Немає спочину, немає
На білому світі мені...
То вовком вночі сновигаю
У лісі крізь хащі сумні;

То серною дикою мчуся
Із лісу по чорній ріллі,
То стану і чайкою б'юся,
Припавши грудьми до землі.

Усюди, усюди стрічаю
Незлічене плем'я своє,
Зчорніле, розбите до краю,
Як серце нещасне моє.

Київ, 1936 р.

Нащо, нащо, матусю рідна,
Мене в ясний пустила світ,
Щоб я дививсь, як жалюгідно
Кона нещасний мій нарід?

Щоб я дививсь, як в Україні
Сльоза кривавиться з очей?
То краще б в купелі я згинув,
Не бачивши своїх людей!

Київ, 1936 р.

Танцює регіт жидови
Під п'яну пісню москалину...
До ями чорної несуть
Мою знесилену країну.

До ями чорної несуть
Кровоненаситні пірати,
Щоб з світу білого звести,
Щоб непокірну dokonати

Бо рвали, різали, пекли,
Та голос волі з серця чути,
Не поклоняє голови,
Рабом ніяк не хоче бути.

Скривавлена, як лунь, бліда
Глузує з них, плює у вічі
І полум'ям грізним горить
Вогонь свободи на обличчі...

Тепер до ями. У землі
Ніхто завзятої не збуде...

Стоять сусіди навкруги
І дивляться: що далі буде?

Вересень, 1937 р.
Київ.

ЖЕБРАК

Ті звуки скрипки і гобою
Стискають мізок в голові...
Стою я з довгою рукою
На Красній площі у Москві.

О, дайте хліба! З України
З далекої прийшов сюди,
Де на весні і в дні осінні
Ми зустрічались завсіди.

Ви ж бачили у нас долини,
Що умлівають у квітках,
Були на прохідці щоднини
В степу широкім, у садках,

Де вітер пшениці колише,
Де яблук, слив силенна тьма,
Де все таким достатком дише,
А їсти... їсти в нас нема...

О, дайте хліба, хоч крихітку,
У вас в коморах стільки є...

Та лиш подивиться хтось зрідка
На змучене лице моє.

Київ, 1937 р.

О, світе праведний, ти бачив лихоліть •
На землях змучених страшні події,
Як мордували люд, як кидали у кліть
Диктаторів убивці і злодії.

Як в стогоні тяжким аж тріскала земля,
Коли багнети голоду кололи.
Та не було такого, не було ніколи,
Щоб мати їла рідне немовля!

Київ, 1937 р.

Настане час: увесь наш рід
Струсне і скине з себе пута,
Засвище з заходу на схід,
Як вихор чорний, помста люта...
За Україну встаючи,
Із батьком вийдуть син і мати,
І розігріються мечі
На жовтих костях супостата.
Згадаємо йому усе:
Царизму кров, комуни рани,
Та й спалим... вітер рознесе
І роз'їдять їдкі тумани.

Київ, 1937 р.

ПРОХАННЯ

О, земле пишна і багата,
Плодюча матінко без меж,
Чому не станеш піскувата,
Чому болотом не зійдеш?
Жили б ми бідно, та спокійно,
Ніхто б нас не клював, не їв.
І не гляділи б безнадійно
Заплакані з своїх домів
На небо, просячи пощади,
Коли нас душать чорні гади!

Київ, 1938 р.

РОЗПУКА

У полі тім, де в грі шаленій
Кружляє вітру дикий свист,
Стоїть, націлившись на мене,
Супутник мій — енкаведист.

У лісі темнім, де в розвої
Снується жовтий падолист,
Стоїть з наганом наді мною
Мисливець мій — енкаведист.

У хаті білій, де серпанку
Шовковий спокій тихо звис,
Вже дулом напина фіранку
Убивець мій — енкаведист.

Ніде нема святої волі,
Ніде бажаної нема!
У лісі, в хаті і у полі —
Тюрма...

Київ, 1938 р.

Якщо синок питається у тата,
Хто ворог був, хто буде і хто є,
То треба татові на руки сина взяти,
Як майбуття — призначення своє,

І повернуть лицем його на північ,
Звідкіль метелиця шумить густа...
Якщо здригнеться він, як бранець у катівні,
То ворога навек запам'ята.

Київ, 1938 р.

Вже скоро гнів наш вихром загуде,
Що в горні серця розгорявся змалу,
В шматки розірване, на землю упаде
З країни скорбної жалоби покривало.

І бризне сонцем сміх з її лиця,
Коли свої розпустить русі коси,
І вранішні ще не задзвонять роси,
Як привітає з волею співця.

Київ, 1940 р.

ПІСНЯ

Не спіши так, беркуте,
В сторону мою,
Не завдавай серденьку
Бідному жалю.
Пролітай над хмарами,
Там де журавлі,
Бо гостить немає чим
На моїй землі.
Бо, як щастям блиснуло
Сонце весняне,
Істоптала бідную,
Змучила мене
Та земелька з півночі,
Що дружить клялась,
Що сестрою рідною
Здавна назвалась.
Піднімайся ж, беркуте,
Піднімайсь у вись,
На мої розпачливі
Муки не дивись.
Не дивися, любий мій,
Як у чорній тьмі
Кров'ю обливаюся
В „сестринім” ярмі.

Не журися, беркуте,
Років з п'ять пройде,
Вирву в сестри серце я
І вона впаде.
Порубаю хижую
І спалю в огні,
Заживеться весело
І тобі й мені.

Київ, 1938 р.

Нема добра у нашій Україні,
Нема... нема... Чи буде ж то воно?
Брати мої вмирають на чужині,
А нам бездольним вмерти суджено

На рідних землях у страшних катівнях,
Із помстою на стиснутих устах,
Хмурних небес проклявши сили гнівні,
Що щедро сіють в Україні жах;

Бо гордість, слава нації моєї
Лежать затоптані в густім багні,
А серце їх жидівські фарисеї
Ножем січуть і спалюють в огні.

Київ, 1938 р.

НАВКОЛІШКАХ ПЕРЕД СОНЦЕМ

О, мій Києве, любий мій, Києве,
Не рости нам в тобі, не цвісти...
Йду я в світ, щоб очей та не виїли
В мене сльози... Прости... о, прости,

Бо не можу я далі дивитися,
Як з твоєї святої гори
Тягнуть воду з Славути напиться
Ненажерні московські щурі.

Як у Лаврі, світанком золоченій,
Порядкують погані жида.
Як на тілі твоєму без спочину
Чути тупіт і галас орди.

Як у бруді її захлинаються
Українські крилаті слова...
Ні! Не можу! Душа розривається,
Сохнуть груди, тріщить голова!

Піду в світ, щоб очей та не виїли
В мене сльози... Прости... о, прости...
Краще в мріях тебе нести,
Ніж дивитись на тебе, Києве!

14/IV — 1940 р.
Київ.

Нехай я раптом упаду
На лютий ніж енкаведиста,
Хай він, у п'яному чаду
Кривинки низить, як намисто.

Хай він сотає на клубок,
Мов дріт, мої пружаві жили,
Відітне тіло від кісток
І не прискорить до могили,

То й ці тортури замалі,
Вони не вб'ють, не знищать зроду,
Бо сил беру я у землі,
А дух черпаю із народу.

Львів, 1940 р.

Народе мій, всіма забутий,
Чому кайданами ти скутий,
Пригнічений, придушений,
Неславою притрушений?

Чому вмираєш з голоду,
Коли стоять пшениці гори?
Чому старієш змолоду,
Коли є сонце, степ і море?

Чому твоєю волею
Торгують круки жовтолиці?
Чому чужою мовою
Говорять у твоїй столиці?

Львів, 1940 р.

ЯНИЧРАМ

Стою на вежі я, де мчать
Хмарин орлиці бистрокрилі...
До мене знизу верещать
Якісь венерики прогнилі.

Та не хилюся я. Стою
І споглядаю їх з-за хмари.
О, мамо рідна! Впізнаю...
Та це ж прокляті яничари,

Ті, що зреклись, всього зреклись, ---
Людей і роду, й України,
Ті, що, як юда, продались
В брудній крамниці москаліни,

Ті, що не люблять рідних слів,
І „по-расейски” заливають,
І праведних своїх дідів
За прізвища козацькі лають,

І в поспіхах їх продають
Жидам, — нещаснії каліки...

О, будь же проклята навіки
Землі моєї каламуть!

Київ, 1940 р.

Не вір, мій друже, розбишаці,
Що поруч із мечем стоїть,
Твою вихвалюючи працю,
І в злагоді навчає жить.

Не вір йому, бо присипляє
Твої він чесні почуття.
Бо цей негідник добре знає,
Якщо країну і життя

Ти у свої захопиш руки,
То, як орел гірський, злетиш
І за дідів тяжкої муки
На голові йому пімстиш,

І не складеш ніколи зброї,
Що кров'ю багрена віків;
І Україною святою
Хіба по горах кістяків

Пройде він... Та цього не буде,
Бо згине сам, як тіні злі,
Бо на той час залізні люди
Перейдуть по моїй землі.

Львів, 1941 р.
Квітень.

Країна ця, на правду, таємнича, —
Промовив раз відомий мандрівник: —
Топтали, мучили її із віку в вік,
Та не зів'яло чарівне обличчя.

На іншу б це — пожовкла б сіромаха,
Скрутилася і впала б шкереберть.
Покликала б мечі до танцю плаха
І зуби жовті вишкірила б смерть.

Країна ж ваша пружиться і в'ється
Під копитами дикої орди,
І, ще не вирвавшись із чорної біди,
Закусить губи та й сміється.

4/II — 1941 р.
Львів.

У мер мій дід в московському ярмі
Із шрамами глибокими на шиї,
В останнім подиху своїм лишив мені
В свободи день великої надії.

Мій батько вмер в одну з страшних ночей
З руки скаженого енкаведиста...
Лилась до мене дума волі чиста,
Як кров з розірваних його грудей.

І я впаду на стоптаній землі
Із піснею, що спалахне в народі...
І по мені — братів моїх шаблі
Розчистять шлях сподіваній свободі.

5/III — 1941 р.
Львів.

НА МОГИЛІ КАМЕНЯРА

Епітафія

Лунає звук трембіти в верховітті
І кінь поранений скажено десь ірже...
На сірім закривавленім граніті
Упав титан... та другий сміло вже
Іде вперед, піднявши вгору молот,
До сивої потворної скали,
І не спиня його ні лютий холод,
Ні відламки, що мов ножі лягли,
Ні хмари чорної дощі прокляті
Не спинять. Та хіба ж спинить,
Коли за ним каменярі завзяті
Ідуть ненависну скалу розбить!

8/V — 1941 р
Львів.

Нехай ще рік, ще два, ще десять
Конатимем в тяжкім ярмі;
Нехай гуляти в піднебессі
Тобі черга, йому й мені;

Нехай ще син і внук упаде
На землю збиту москалем,
А ворога таки зітрем
І візьмемо святую владу!

13/V — 1941 р.
Львів.

ВЕЧІРНЯ МОЛИТВА

Де ти, доле, орлице могучая,
Де літаєш, в якому краю,
Чом не линеш стрілою співучою
В Україну нещасну мою?

В Україну скривавлену, здушену
Лютим змієм з берлоги Кремля,
Чи дорога так пилом притрушена,
Чи задимлена наша земля,

Що тобі вже її не помітити
З піднебесся, що в сонці горить?
Ні! Не вірю! Умієш ти літати,
Ти ж орлиця. Прилинь же на мить!

Дай нам сили святої, кипучої,
Громоносного дай нам вогню,
Ми дорогою вийдем палючою,
Як ті леви, у грізну борню.

Зарубаємо змія і спалимо,
Урятуєм від смерти себе:
Україну на віки прославимо,
І на віки прославим тебе!

Київ, 1937 р.

*Розвійтеся з вітром,
листочки зів'ялі...*

Ів. Франко

Запряжу свого коня
В дрожки ясеніві
Та й поїду по степу
В зелен шум діброви.
Кінь мій: вітер-бистрокрил,
Тільки дати б волі,
Здоженемо юнь мою
На широкім полі.
Ні травники, ні стебла, —
Скрізь копиці сіна...
Тут колись ішла в траві
Юність по коліна.
Тут, зірвавши пелюстки
З зляканої квітки,
Ворожила про любов
Дівчини - сирітки.
Швидше, швидше, коню мій,
Плигнем у діброву.
Знайдемо ми, знайдемо
Юність малинову.
Я ж любив її, любив,
Як сестриця брата,
Я ж співав і казочок
Їй казав багато.
Дуб схилився до землі

Та й почав шуміти:
Повертай коня назад,
Не знайдеш її ти!
Юнь пролинула твоя
Тут орлиним летом,
І сказала: „Оспівай,
Якщо став поетом”.

24/XI — 1941 р.

Ой, якби то я знав, ой, якби то я знав,
Що у вирій з тобою зайду,
Я такої б могутньої пісні співав,
Що дерева б хитались в саду.

Ой, якби то я знав, ой, якби то я знав,
Що ти будеш моєю навік,
Мою б пісню щасливу до неба підняв
Мій товариш земний — чоловік.

Ой, якби то я знав, ой, якби то я знав,
Що в обіймах кохання умрем,
Я б ім'я таємниче твоє написав
На землі і на небі вогнем.

20/IX — 1940 р.

Сумувала річечка
Під шатром байраку.
Дні рожеві танули
В капелюхах маку.
Я у хвилі сонячні
Виганяв корову,
І співав про дівчину
Красну, чорноброву.
Лист тоді шумів-шумів
На крислатім дубі...
Перший раз поцілував
Дівчину у губи.
А вона промовила:
„Гарний ти хлопчина,
Тільки горе — на тобі
Драна сірячина”.
Поцілунок мій зів’яв,
Як осіння квітка.
І промовила мені
Ясенова вітка:
„Ось послухай ти мене,
Нерозумний сину,
Горе ясеніві, як
Покохав жоржину”.

23/XI — 1940 р.

Ходить осінь жовтокоса
В ясеновому саду.
Я збиваю срібні роси,
Та дівчини не знайду.

Чи струмком прозорочистим
Виграєш на сон-траві?
Чи калиною намисто
Перенизуєш в рові?

Чи зозулею десь тихо
Перелічуєш літа?
Чи в корі, як світлячиха
Ніжноткана, золота?

Ой, зійди хоч на хвилину
Тай зайти, зайти, зайти...
Може трохи я спочину
Від досади і біди.

Не поблякни лиш у росах
До майбутньої весни...
Ходить осінь жовтокоса,
Замовкають ясени.

1/XI — 1940 р.

Сидить орлиця бистроока
На гострій скелі у гнізді,
А над орлицею високо
Орел кружляє. В боротьбі
У нього кров кипить гаряча...
Здолавши ворога в бою,
Він стрілом пада нетерпляче,
Щоб голову схилить свою,
На плечі любої орлиці
І випить з уст її водиці...

Хотів би я орлом лігати,
Коли б орлицею була ти!

19/XI — 1940 р.

Питається в мене мати,
Як удосвіта встає:
Чом іду я воду брати,
Як у діжечці ще є.
У віконце я гляджу,
І хутенько їй кажу:
„Щоб на день було що пити,
Треба в діжечку підлити...”

Питаються молодиці,
Що зійшлися у дворі:
Чом я лину до криниці,
Чом я лину назорі.
На долину я гляджу
І хутенько їм кажу:
„Взяв давно собі за звичку
Пить холодную водичку”.

Ще й питаються дівчата
Обступаючи мене...
Чи сказати — не сказати
Це словечко вогняне?
У криницю я гляджу,
Правду, правдоньку кажу:
„Виглядають із криниці
Очі милої дівчиці”...

21/XII — 1940 р.

Приснилось мені, що на гору ми йшли
По схилу крутому, узявшись за руки;
В проваллі запінені ріки ревли,
У хмарах кресались погрозливі звуки,
Зі скель відривалися віщі орли,
Лопочучи крильми з тяжкої розпуки;
Їх крики гриміли, немов водоспад: —
Верніться, верніться, верніться назад!

Та віщих орлів громоносні слова
В дорозі цій нас не могли зупинити,
Бо шлях непротоптаний дух порива
Грудьми ще не пройдені скелі пробити.
Ми йшли, бо манила бліда голова
Дійти, хоч би кров'ю її окропити...
Ще й кликала голосом грізним своїм:
Заходьте, заходьте, заходьте в мій дім!

Вставали, мов леза, все вищі шпилі,
Рвучи і похмурі нівечачи хмари.
І падали стрілами аж до землі
Вогнів перехресних могутні удари;
А дівчина йшла. Ясні очі її
Безстрашно вбирали пекельні дари,
І губи шептали під буряний лет:
Ходімо, ходімо, ходімо вперед!

І тіло її кріпше сталі було,
І духу вогонь розгорявсь, як багаття,
І серце вагань в боротьбі не знайшло,
Бо повне було звитяжного завзяття,
Воно на вершину її привело,
Крізь бурю, крізь пекло кипуче, о, браття!
Бо дівчина-чудо зо мною була:
Навіки, навіки, навік їй хвала!

13/IV — 1941 р.

Зеленая намітка,
Пахучий подих трав. .
Пливе, пливе лебідка
Рікою та на став.
Пливе, пливе хороша,
У зарослях густих.
І падає пороша
На неї з зір ясних.
А місяць спить на небі,
Ні шелесту ніде.
За нею тихо лебідь
По березі іде.
„Моя лебідко рідна”,
Шепоче палко він.
А серце б'ється бідне,
Немов на сполох дзвін.
І, дивлячись на вроду,
На лебединий стрій,
Він плигає у воду..
Ой, смутку, смутку мій!
Зірвалася, злетіла
І зникла назавжди..
А лебідь ломить крила
Від горя і біди.

3/IV — 1941 р.

•

Ой, як довго ця ніченька тягнеться,
Наче ключ журавлиних пісень...
Хай же ранок погожий рум'яниться,
Хай же бризне веселкою день,

Щоб обняти це сонечко яснее
І спалити ті привиди сну.
Може зможу побачить прекрасною,
Ненаглядну, як зірку, ясну.

16/II — 1941 р.

Я спитав у милої, пташки сизокрилої:
— Де взяла очата ці з спалахом і зливою?

— Як була маленька
У садочку спала,
І на личенько мое
Зірки дві упало.

Я спитав у любоньки, любоньки-голубоньки:

— Де взяла пекучі ці і солодкі губоньки?

— Як була маленька
Рожу поливала,
Уклонилася вона
Та й поцілувала.

Я спитав у кралечки, кралечки-красунечки:

— Де взяла цей стан гнучкий, як в тієї струночки?

— Як була маленька
На бандурі грала,
Обірвалася струна
Та й підперезала.

І нарешті в доленьки я спитав поволеньки:

— Де взяла зла для моєї бідної головоньки?

— Як була маленька
Вже тоді кохала...

Похилилася вона,
Тяжко заридала.

6/II — 1941 р.

Нехай ти вийдеш за другого
І вип'є він тебе до дна,
Як келих трунку дорогого,
Як келих буйного вина;

Нехай уп'ється він тобою,
Як сонцем вранішня зоря,
І стежечкою золотою
У сні полине за моря, —

Не погасить мені любови,
Не погасить її навік:
Вона живе у мене в крові,
Як в джерелі живе потік.

24/XI — 1940 р.

Привіт вам, зорі малинові,
Привіт вам шлю, палкий привіт!
Я знову зупиняюсь, знову
Біля ялинових воріт.

Зловісних тіней сплять химери,
Ридають у садку сичі...
Я знаю, що дубові двері
Не заскриплять уже вночі.

Та думи линуть золотії
До незабутнього вікна...
Коли людина без надії,
Найнещасливіша вона.

26/XI — 1940 р.

Я питиму воду з криничного дна,
Щоб снилась і снилась мені одна.
Я серце натягну, як срібну струну,
Щоб вік свій кохати лише одну.
Я зломлю негоди страшний буревій,
Щоб душу віддати лише одній.
А інші... а інші? Хай квіти рвуть
І сонячній любці вінок плетуть.

20/II — 1941 р.

Коли поклонилась нам сива гора
І в сяйві блискучім заграла,
На камінь прозорий, як ясна зоря,
Ти, руки поклавши, сказала:

Хай правда моя, як проміння, зійде,
Як зерно сердечного слова,
Що камінь одвічний за свідка буде
У нашій безмежній любові.

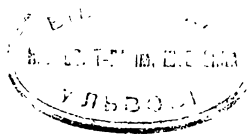
26/III — 1941 р.

Цей місяць веслами гребе,
Аж хилитаються хмаринки...
Я почував усю тебе,
Як дотулявся до травинки.

А у листочках резеди
Втягав палке твоє дихання,
І до страшного завмирання
Впивався ним я завсіди.

Твій крок у бурях впізнавав,
Твій голос чув у верховітті,
Твої уста я цілував,
Як не було тебе на світі.

23/III — 1940 р.

А серце ніяк не змовкає
І мозок кипить в голові...
Неначе у темному гаї
Ходжу я по сон-траві.

Дивлюся: коханої очі, —
Де палко сплелися гілки.
Підходжу: в обіймах ночі
Холодні тремтять світляки.

Дивлюся: коханої губи
На місячних шепчуть мечах.
Підходжу: вишкірює зуби
Розбуджений вітер в кущах.

В безсиллі на землю сідаю,
Бо в серці клекоче мені...
Чому ж я, чому не спалаю
У цьому страшному вогні?!...

23/IV — 1941 р.

Принишкли трепетні листки,
Мовчать осріблені тополі...
Які ж таять вони звістки,
Яку мені віщують долю?

Ще й спів вечірній солов'я,
Мов жар, вливається у груди.
А я стою, хоч знаю я:
Нема її... нема й не буде.

27/III — 1941 р.

Згасали золоті вогні
На ранком зрошеному небі,
У тиші я чекав на тебе,
Щоб ще раз ти сказала „ні”.

Гіркого слова взнав я смак,
І пив його, немов отруту,
Щоб біль нестерпний позабути
І не почути слова „так”.

Ой, весело ж було мені
Стояти на любовній кручі,
Бо правда та твоя пекуча
Була солодша від брехні.

22/1 — 1941 р.

Я зрубаю ці смереки
І поставлю пишну хату.
Час той, любко, недалеко,
Коли зможу привітати.
— Не забуду я хатини,
Що у горах на помості.
Не пройде одної днини,
Як зайду з коханим в гості.

31/І — 1941 р.

Над байраком ніч спадає.
Прокидаються зірниці.
В сні солодкім вибираю
Соковиті полуниці.

Наче дум далеких спогад
Солов'їні ллються звуки.
І від соку червоного,
Червоніють в мене руки.

Б'ють у вухах тихі дзвони,
Мов думок далеких грози.
Полуничний сік солоний
І гарячий, ніби сльози.

Мов серця думок стооких,
Стогнуть верби у діброві.
То змішалися із соком
Крапельки моєї крові.

На доріжці днів коротких,
Там де любка спочивала,
Вже на ягодах солодких
Остюки повиростали.

Знов несуч на дорогу
Дум тяжкую ношу,
Чи не любі там ноги
Підняли порошу?

В сні глибокім стогне гілля,
Що колись співало.
Ті сліди похолоднілі
Вже позаростали.

Та стою я, довго стою,
А її не бачу...
Над журливою водою
Тихо явір плаче.

Ой, коли ти, явороньку,
Моє горе знав би,
Я тебе у головоньку
Та й поцілував би.

Суне хмара іздалека,
День слізьми умився...
На розплетену смереку
Явір задивився.

8/XII — 1940 р.

Ой, клене, мій клене, кучерявий друже,
Під тобою втома сповиває дуже...
І сниться кохана росою умита,
Напоєна сонцем, зорею налита.

В руках злототканих, як сонячні весла,
Смарагдами грають в'юнкі перевесла.
А як сонце пражить рівнину зелену,
Кохана підходить до тебе, мій клене.

Підходить, як мавка, твій стан обіймає
І голову ніжно на тебе схиляє.
По корі бентежній кіс барвінок в'ється,
Ой, чому ж так бідне моє серце б'ється?...

Плнуть, плнуть в небі хмари блідолиці,
Де ж наша кохана з очима орлиці?
Як могли ми втратити, могли загубити,
Ой, клене, мій клене, що ж тепер робити?!...

12/XII — 1940 р.

Дзвеніла пісня на просторі,
Де сонця стяг рожевий ліг...
Навіщо ж я пішов у гори,
Де вічний лід, де вічний сніг?

Навіщо скель тих непокірних
Схиляв я гордії горби?
Навіщо в кратерах загірних
Вогню напився боротьби?

Щоб в перемозі там, на герці,
Нещастя чорнее знайти,
Щоб у пораненому серці
Кохання камінь принести.

28/XI — 1940 р.

Думки летять у дивний сад,
Як журавлі — весни провидці.
Та чи весні оцій я рад,
І чи сміятись, чи журиться?

Чим сповнена душа моя,
Чим серце сповнене? Не знаю...
Увечорі жду ранку я,
А вранці вечора благаю.

27/III — 1941 р.

Як веселка водиці напилася,
Заспівали прибою пісні.
Я так легко заснув, а приснилося
Щось тяжке і болюче мені...

Жду кохану в садку черешневому,
І не видно її і не чуть.
Тіні лиш по піску по веселому,
Як хмарини по небі пливуть.

Враз вона, наче вітер буйнесенький,
Мов лебідка у сріблі води...
Місяць молод... такий молодесенький
Обгорнув її в плащ голубий.

Ой, години, щаслива годиночко...
На лебідку мою я гляджу.
Мов не бачить. „Зажди хоч хвилиночку!”
— Я спішу, моє серце, спішу...

Поплили дні, квітками притрушені,
Наче в сні золоті кораблі.
Повен ніжності, чарів, зворушення
Я для неї ходив по землі.

Йду я якось по стежечці кручній,
Бачу — любка присіла на пні.
І така, і така вся засмучена,
Аж стиснулося серце мені.

— День при дні я тебе сподівалася,
День при дні виглядала з вікна,
І, нарешті, нарешті діждалася
Мій коханий, — шепоче вона.

Та й схопилась. Я глянув зажурено
На погаслу і змучену вкрай
І промовив зрадливо обдуреній:
„Я спішу, моє серце, прощай”.

1940 р.

В Карпатах, де Черемош грає
І тихо смереки шумлять,
Під сріблом важким небокраю
Дві скелі гранітні стоять.
Одна на одну задивились
І гірко і боляче їм...
Від дум невеселих схилились
В мовчанні вони льодовім.
Так нам, моє серце, з тобою
Стояти, журитись, мовчати,
Бо маєм на серці обое
Кривавої рани печать.

19/III — 1941 р.

Коли небо червоніло,
Зіронька зійшла.
Присвітила, напоїла
Та й зайшла, зайшла.

Ой, зірницю, цю зірницю
Вік свій спом'яну,
Бо відбилась, як в криниці,
В серці моєму...

15/III — 1941 р.

Знаю, знаю: чи пізно, чи рано
Спорожняться ті повні відерця.
Знаю, знаю: колись на світанні
Облетять пелюстки з мого серця.

Знаю, знаю: що їм доведеться
Довго, довго по світі гуляти.
Знаю, знаю: як сонце всміхнеться,
Будуть весело людям співати.

Знаю, знаю: та пісня устане
Від землі до глибинного неба.
Тільки ти не почувеш, кохана,
Та тобі її й чути не треба...

28/III — 1941 р.

Чи ти чуєш, каштане. чи чуєш
Під корою бурхливий потік?
То в тобі моя юність шумує,
А не свіжий бурштиновий сік.

Чи ти знаєш, каштане, чи знаєш
На бруньках чому висріблівсь піт?
То їх юність моя розриває,
Щоб у райдужний бризнути світ.

То ж, каштаночку мій буйногривий,
Не винуй ні мене, ні себе.
Юність всю мою випила мила
І ущерть напоїла тебе.

26/IV — 1941 р.

Та любов, та отрута
Весельцями гребе...
Я тебе не виную,
Не клену я тебе,
А наточую весла
В довжину, в широчінь,
Щоб любов мене несла
У пекельну глибінь,
Щоб жадобу втопити,
Заспокоїть себе...
Я тебе не виную,
Не клену я тебе!

31/III — 1941 р.

•

Як з тобою, дівчино люба,
Ми зустрілися перший раз,
Я драконові вліз би в зуби,
Щоб лиш виконать твій наказ.

Навіть в пекло пішов би пекуче,
Якби пекло на світі було.
Так кохав я тебе жагуче,
Так кохання мене потрясло.

Ти ж була вся така небесна,
Поклонятися б тільки тобі...
І відчув я у серці весну,
І позаздрив я сам собі!

Але, доле нещасна!... потім
Заскакали у серці ножі,
Бо в небесній твоїй істоті
Не було... не було душі.

5/IV — 1941 р.

Весна, весна! Ми так раділи
І зимові ховали дні,
Як пелюстки квіток одцвілих,
Що плакали в тяжкому сні.

Ми кожен промінь цілували,
Коли ще сонце не зійшло,
А потім серце напували,
Щоб те кохання розцвіло.

І, як бруньки наллялись соком,
І оп'яніли дерева,
І в тиші саду синьookій
Заучерявилась трава,

У п'яних чарах первоцвіту,
Як місяць за садок зайшов,
Труну зробили ми із квітів
І поховали в ній любов.

20/IV — 1941 р.

ЗМІСТ

Присяга .	3
-----------	---

Розкуйтеся, братайтеся...

Симфонія	7
Устань, Україно!	8
Вулиця Франка	9
Думка	10
Чому?	12
Відплата	13

Шалійте, шалійте, скажені каті..

Вранішня молитва	17
На українському цвинтарі	19
Казка про змія	20
В 1933 році	22
Немає спочину	24
Нащо, нащо, матусю рідна	25
Танцює регіт жидови	26
Жебрак	27
О, світе праведний	28
Настане час	29
Прохання	30
Розпука	31
Якщо синок питається у тата	32

Вже скоро гнів наш вихром загуде	33
Пісня	34
Нема добра у нашій Україні	36
Навколішках перед сонцем	37
Нехай я раптом упаду	38
Народе мій, всіма забутий	39
Яничарам	40
Не вір, мій друже	41
Країна ця, на правду, таємнича	42
Умер мій дід	43
На могилі каменяра	44
Нехай ще рік	45
Вечірня молитва	46

Розвійтеся в вітром, листочки зів'ялі...

Запряжу свого коня	49
Ой, якби то я знав	51
Сумувала річечка	52
Ходить осінь жовтокося	53
Сидить орлиця бистроока	54
Пигається в мене мати	55
Приснилось мені	56
Зелена намітка	58
Ой, як довго ця ніченька тягнеться	59
Я спитав у милої	60
Нехай ти вийдеш за другого	61
Привіт вам, зорі малинові	62
Я питиму воду	63
Коли поклонилась нам сива гора	64
Цей місяць веслами гребе	65
А серце ніяк не змовкає	66
Принишки трепетні листки	67
Згасали золоті вогні	68

Я зрубаю ці смереки . . .	69
Над байраком ніч спадає .	70
Знов несуч на дорогу .	71
Ой, клене, мій клене . . .	72
Дзвеніла пісня на просторі .	73
Думки летять у дивний сад .	74
Як веселка водиці напилася .	75
В Карпатах, де Черемош грає	77
Коли небо червоніло . . .	78
Знаю, знаю	79
Чи ти чуєш, каштане . . .	80
Та любов, та отрута . . .	81
Як з тобою, дівчино люба .	82
Весна, весна!	83
